

Cuvânt introductiv

Gândul nostru îndreptat spre Silviu Dragomir – o puternică personalitate a culturii și vieții politice românești din secolul trecut – nu poate ocoli viața sa de universitar clujean, de teolog, de istoric, de om politic și ministru și nici, firește, pe cea de istoric al bisericii. Dar mai presus de toate, când ne gândim la Silviu Dragomir, ne vin în minte câteva cuvinte latinești, scrise la finele vieții, într-un fel de testament moral: Quod potui feci, faciant miliora sequentes! Cu alte cuvinte, în expresie românească: Am făcut ce-am putut, facă mai bine urmașii! Ne urmăresc aceste cuvinte latine invocate de un mare slavist și de un intelectual ortodox – puse în lumină tot de Sorin Șipoș, în teza sa de doctorat – pentru sinceritatea lor dezarmantă, pentru omenia lor simplă, pentru un spirit civic și patriotic autentic, tot mai rare astăzi.

Silviu Dragomir a fost un mare istoric al evului mediu, al instituțiilor românești transilvane, al vieții sociale (cnezi, voievozi, crainici), al românilor de la sud de Dunăre (vlahii balcanici), al Revoluției de la 1848-1849 (mai ales al figurii lui Avram Iancu) și al bisericii. Studiile sale universitare temeinice – visate la Institutul Teologic din Karlowitz, dar efectuate la Facultatea de Teologie Cernăuți – i-au înlesnit familiarizarea timpurie cu istoria bisericească a românilor, cu cercetarea trecutului vieții spirituale a poporului său. Eforturi îndelungate depuse în arhive și biblioteci i-au permis istoricului să încredințeze tiparului lucrări importante de istorie bisericească, cum ar fi relațiile bisericii românești transilvane cu Rusia în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea sau sinteza de istorie ecleziastică dedicată unei lungi perioade de timp, de la unirea cu biserica Romei până la restabilirea ierarhiei superioare ortodoxe transilvane. Teolog, istoric și slavist de prim ordin, profesor al Universității din Cluj vreme de aproape trei decenii, Silviu Dragomir a privit cercetarea trecutului ca pe o muncă de specialitate extremă, cu o metodologie bine elaborată, după criterii pozitivistice, care privilegiau documentul, care promovau comparatismul și criticismul. Firește, ca orice ființă umană, nu s-a putut desprinde complet de contextul istoric în care a trăit, de educația din familie și de formația intelectuală dobândită, de apartenența confesională, de spiritul național dominant legat de înfăptuirea Marii Uniri. Istoricul autentic era privit atunci și ca un slujitor al națiunii sale. Copleșit de atâtea dezbinări și înrobiri ale românilor, istoricul și tribunul național ar fi vrut să poată descoperi toate cauzele neîmplinirilor trecute, toate tarele care au împiedicat propășirea

națiunii sale, toate amăgirile puternicilor acestei lumi, spre a le arăta contemporanilor pentru a putea fi pildă în prezent și viitor. De aceea, poate a subliniat uneori prea apăsător interesele materiale ale unirii cu Biserica Romei, presiunile Casei de Austria și rolul iezuiților, lipsa de autenticitate a unora dintre documentele unirii, aspectele pozitive ale unora dintre mișcările ortodoxe din secolul al XVIII-lea, orchestrate din afară etc. Este important de notat că Silviu Dragomir a fost un istoric ortodox și a scris de pe pozițiile Bisericii Ortodoxe Române, care privea cu ochi mult prea sever unirea unei părți a românilor cu Roma. În epocă însă atitudinile partizane erau la ordinea zilei, iar istoricii greco-catolici recurgeau la același tip de exagerări, dar în sens opus. Nu este mai puțin adevărat că opera lui Silviu Dragomir marchează o etapă nouă în cercetarea frământărilor religioase din Transilvania secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea, o etapă caracterizată prin seriozitate, rigoare, spirit critic, comparatism și cumpătare. Partizanatul său – deplin explicabil și motivabil – se înscrie în cadrele umanului, iar anii grei de detenție comunistă îl absolvă și de vina instrumentalizării de către un regim care exploata în chip imoral slăbiciunile și convingerile omenești.

Viața și opera lui Silviu Dragomir au constituit un subiect predilect de cercetare pentru tânărul istoric Sorin Șipoș, odinioară student al nostru la Cluj, azi marcant cadru didactic al Universității din Oradea. Decizia fericită de a publica o nouă ediție a Istoriei desrobirii religioase, în condiții grafice și științifice impecabile, vine, prin urmare, din partea unei autorități în materie, de fapt din partea celui mai bun cunoscător contemporan al temei. Spunem acest lucru nu numai pentru a aduce un binemeritat elogiul editorului, ci și pentru a descuraja întreprinderi firave, modeste și grăbite de acest gen, care fac mai mult rău decât bine. Edițiile lucrărilor antecesorilor fac parte dintr-o meserie, țin de o specialitate anume și nu se pot sprijini doar pe bunăvoință și pe inițiativă. De aceea, suntem fericiți să constatăm că, în cazul ediției de față, sunt întrunite câteva condiții care-i asigură reușita deplină: actualitatea și utilitatea lucrării republicate, calitatea editorului de desăvârșit cunoscător al subiectului (teza de doctorat a lui Sorin Șipoș este dedicată lui Silviu Dragomir), experiența aceluiași istoric în publicarea de texte, în elaborarea edițiilor.

Încă un cuvânt lămuritor: Silviu Dragomir a fost un luptător pentru „desrobirea” Transilvaniei și pentru păstrarea sa întreagă în hotarele Regatului României. A făcut-o și cu armele diplomației și ale politicii, dar mai ales prin scris, prin conferințe, prin forța intelectului. A creat, între altele, pentru cauza Transilvaniei sale amenințate, periodicul *Revue de Transylvanie* (în 1934) și *Centrul de Studii și Cercetări* privitoare la Transilvania (1942), ambele desființate brutal de regimul comunist în 1948. A făcut-o cu cel mai înalt profesionalism, cu demnitate și cu onoare, convins până la moarte de justițeria convingerilor sale. Fie și numai pentru

această rectitudine, pentru noblețea caracterului, pentru tăria sufletească în fața vicisitudinilor, figura istoricului hunedorean trebuie să rămână mereu vie. Sorin Țipoș ne propune acest lucru fără ostentație, cu „armele” eroului său, motivându-și opțiunea deopotrivă prin lecția de viață lăsată de Dragomir și prin valoarea actuală a operei sale. Astfel de inițiative se cuvin lăudate nu prin cuvinte de circumstanță, ci prin aprecieri de profunzime și îndemnuri sincere la lectură. Cunoașterea trecutului face parte din esența umană, este o profesiune de credință lăsată nouă de înaintași de talia lui Silviu Dragomir și înnoită în chip peren de emuli precum Sorin Țipoș. În astfel de circumstanțe nu putem decât să exclamăm aidoma studenților/studioșilor de odinioară: *Gaudeamus igitur!*

Ioan-Aurel Pop

BCU Cluj / Central University Library Cluj